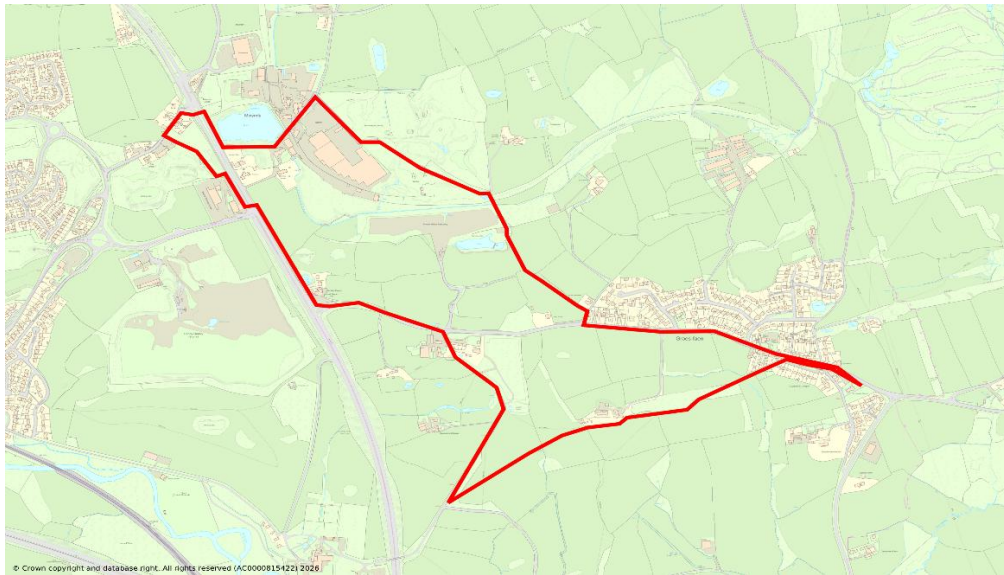

Llwybr Hanes Groesfaen a Mwyndy

Mae'r llwybr hwn yn cychwyn yn eglwys Dewi Sant yn y Groesfaen. Mae wedi'i leoli ar lwybr hanesyddol Pererindod Penrhys, a gallwch ddod o hyd i waelod yr hyn a ddywedir ei fod yn un o groesfannau marcio'r llwybr yma.

Gadewch y fynwent trwy'r allanfa gefn i'r lôn a throwch i'r dde. Y tŷ gwellt yma yw'r adeilad hynaf yn y pentref, yn ôl pob tebyg.

Pan gyrhaeddwch y briffordd, trowch i'r chwith ac ewch heibio i'r cysgodfan bws Gofeb Ryfel ac yna ewch i'r chwith i lawr y llwybr troed sy'n dilyn y lôn. Dilynwch y llwybr troed trwy'r caeau a'r coedwig gan droi i'r chwith nes i chi gyrraedd y ffordd wrth gamfa.

Pe baech yn mynd i'r chwith i lawr y lôn, byddai hyn yn mynd â chi i faenor Meisgyn ac mae gan y cae i'r chwith o'r lôn hon olion gwaith cae canoloesol ynddynt. Rydym yn mynd y ffordd arall i fyny'r lôn nes iddi gyrraedd y briffordd.

Ewch i'r chwith yn y fan hon nes cyrraedd tafarn Castell Mynach. Trowch i'r dde a daliwch ati i fynd at y goleuadau traffig wrth y garej. Ym mhen pellaf y caeau yma mae tŷ Mwyndy, enghraifft ardderchog o dŷ gwledig o gyfnod y cyfnod Sioraidd.

Croeswch y ffordd wrth y goleuadau a pharhewch heibio i'r garej at y gamfa yng nghornel grŵp bach o goed. Ewch i mewn i'r coed a dilynwch y llwybr i fyny ac allan i'r ffordd eto wrth ymyl BETS. Ar ddiwedd y 18fed ganrif, yr ardal hon oedd canolbwynt gwaith Mwyn Haearn Bute.

Ewch i'r dde gan ddilyn y ffordd nes i chi gyrraedd y briffordd a chroeswch drosodd, gan droi i'r dde yn ôl tuag at y garej eto. Cyn i chi gyrraedd y garej, trowch i'r chwith i'r ffordd ochr. Bydd hyn yn mynd â chi heibio i dafarn yr hen Ysgubor. Gyferbyn mae Pyllau Mwyndy sydd wedi bod yn safle gweithfeydd haearn ers o leiaf oes y Tuduriaid. Mae hyd yn oed dystiolaeth o waith Rhufeinig yma.

Daliwch ati i fynd heibio i'r unedau bach ac yna throwch i'r dde ar hyd y llwybr troed gan ddefnyddio'r lôn y tu ôl i Leekes. Dilynwch y lôn hon ac yna ewch i'r dde pan fydd y llwybr troed yn gwyro a dilynwch y llwybr i fyny trwy gaeau nes iddo ddod allan wrth y briffordd yn y Groesfaen.

Ewch i'r chwith ar hyd y briffordd i mewn i'r Groesfaen heibio i Gapel Babell a'r cysgodfan bws ac yn ôl i'r Eglwys.